

TÜRKİYE'DE POSTMODERN KAMU YÖNETİMİ UYGULAMALARI

Serkan ÖKTEN¹

ÖZET

Postmodernizm, akılcılığın ve bilimselliğin adı olan modernizmin karşıtı ve tamamen farklı bir dönemin adıdır. Bu bağlamda, Postmodern kamu yönetimi yeni ve eskisinden tamamen farklı bir devlet–yurttaş modeli olarak ortaya çıkmaktadır. Postmodernizm, yurttaş ne istediğini en iyi kendisi bilir düşüncesiyle yurttaşın yönetime aktif katılımını savunmaktadır. Böylece, Postmodernizm yönetim kavramını da içermektedir. Ayrıca, Postmodernizm, tanımındaki yeni devlet-yurttaş ilişkisi boyutuyla da e-devlet uygulamasına kapı açmaktadır.

Diğer taraftan, postmodernizmin bürokrasiyi ortadan kaldırmak istemesi, küreselleşme süreciyle birlikte uluslararası tahkim, Avrupa Birliği Müktesebatı başta olmak üzere yeni bir hukuk düzeninin oluşumu ve özelleştirme konularını gündeme getirmektedir.

Bu çalışmada, kamu yönetiminde yeni bir devlet–yurttaş ilişkisi kurmayı amaçlayan postmodernizmin bu doğrultuda yönetim, e-devlet uygulamaları, yeni hukuk düzeni, Uluslararası tahkim, Avrupa Birliği, özelleştirme gibi bazı yeni uygulamalarla Türkiye’de kamu yönetimi alanında kat ettiği yol incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, Yeni Hukuk düzeni, Özelleştirme, Yönetişim, E-devlet

POSTMODERN PUBLIC ADMINISTRATION APPLICATIONS IN TURKEY

ABSTRACT

Postmodernism is name of a period that is against and completely different from Modernism name of rationalism and technicality. In this approach, postmodern public administration appears as a state-citizen model that is new and completely different from old. Postmodernism supports citizen’s active application to the administration with the idea of citizen knows best what he/she wants. Thus, postmodernism contains governance concept. Besides, postmodernism helps to occurrence of the e-state application by the dimension of new state-citizen relation that is in the definition of it.

On the other hand, the desire of postmodernism to abolish bureaucracy brings a new law order leading International arbitration, European Union Acquis and privatization to the agenda with the globalization process.

In this study, the process that is passed in Turkey by new applications like governance, e-state applications, new law order, International arbitration, European Union, privatization by postmodernism that aims to found a new state-citizen relation in the public administration will be analyzed.

Keywords: Postmodernism, New Law Order, Privatization, Governance, E-State

¹ Doktorant, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, sokten@yahoo.com

GİRİŞ

Modernizm, yeni bir dünya görüşüyle beraber, kültürel bir gelişmeyi ve yeni bir yaşam tarzını belirten, olguculuk (pozitivizm), akılcılık, insanın özerkliği ve bilginin evrenselliği ilkelerini benimseyen bir akım olmakla birlikte, aynı zamanda Ortaçağ’ın düşünüş tarzı ve yaşam kalıplarına bir tepkinin ürünüdür (Yıldırım, 2010: 703).

Modernizm uzun yıllar ortaçağ sonrasında dünya düzeninde hüküm sürmüş ancak felsefenin değişmeyen karakteristiği olan değişim gerçeğinin bir sonucu olarak postmodernizm Modernizm sonrasında ortaya çıkmıştır.

Tüm alanlarda Modernizm ile farklılıklar ortaya koymaya çalışan postmodernizm kamu yönetimi alanında da bu niteliğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda “Postmodern kamu yönetimi, modern kamu yönetiminin sabitlediği, şeyleştirdiği, doğru olarak kabul ettiği kavram ve anlayışlara karşı çıkar” (Şener, 2007: 41).

Postmodernizm, üst genellemeleri reddederek ve bölünmeyi öne çıkararak toplumsal yaşamda özneler arası etkileşimi vurgular. Bu yönü onun modernizmin değerlerini temelden sarsmasına neden olmaktadır. Diğer yandan, bu, postmodernizmin, geleneksel topluma özlemi barındırdığı şeklinde anlaşılmalıdır. Postmodernizmin önermeleri ne geleneksel ne de modern toplumun yaşam tarzı ve değer yargılarıyla beraber yürümektedir. Bu yüzden, kendine özgü bir anlayış olarak karşılanmalıdır (Yıldırım, 2010: 703).

Türkiye’de postmodernizmin tanımladığı ve benimsediği kavramlar çerçevesinde son yıllarda bazı gelişmeler meydana gelmiştir. Bu çalışmalardan başlıcaları; yeni hukuk düzeni, uluslararası tahkim, Avrupa Birliği müktesebatı, özelleştirme, yönetim, e-devlet uygulamaları şeklinde ön plana çıkmıştır.

Bu çalışmada; yukarıda tanımlanan postmodernizmin kamu yönetimiyle ilişkisi anlatıldıktan sonra yönetim, e-devlet uygulamaları, yeni hukuk düzeni, Uluslararası tahkim, Avrupa Birliği ve özelleştirme bağlamında Türkiye’de bazı postmodern kamu yönetimi uygulamaları ele alınacaktır.

I. POSTMODERNİZM VE KAMU YÖNETİMİ

1887 yılında Woodrow Wilson tarafından yayımlanan makale ile postmodern kamu yönetiminin bilimsel olarak başladığı kabul edilmektedir. Bu makalede, “Post-modern kamu yönetimi anlayışı, ne yönetim-siyaset ayrımını, ne bilimsel yönetimi ne de bürokrasiyi savunur. Postmodernlere göre, bu tip yöntemler tarihin derinliklerine gömülmeye mahkûmdur, zira günümüz koşullarıyla uyumları söz konusu olamaz. Yurttaşın yönetime aktif katılımını savunan postmodern görüş, yönetim-siyaset ayrımına iyi gözle bakmaz. Onlara göre, bu ayrım kalkmalı ve yönetim, yurttaşların istemleri doğrultusunda, onların katılımıyla işlemelidir” denilerek postmodernizm ve kamu yönetimi kavramları ilişkilendirilmiştir (Şeyhanlıoğlu, 2007: 87).

Postmodern kamu yönetimi ilkesine göre; yurttaşlık bir hukuksal statü olarak görülmemelidir. Onun için, yurttaşlık bireyin sahip olduğu haklar ve ödevlerle üyesi olduğu siyasal toplulukta siyasal sistemi etkileme kapasitesidir. “Yurttaş, bireysel çıkarını uzun erimli kamu yararına bağlı gören kamu ruhuna sahip kişidir. Kamu ruhu, adalet – katılma – müzakere içinde gerçekleştirilir. Yöneticiler yurttaşları yurttaş olarak görmelidir, seçmen, müvekkil, müşteri olarak değil” (Güler, 2005: 5).

Postmodern söylemler, modernizmi eleştirirken, modern değerlerin yerini alacak yeni birtakım doğruluk ölçütleri geliştirmek gibi bir amacı ise dışlamaktadır. Postmodernizm, Modernizmin kapsayıcı bakış açısını, birey ve toplulukları kısıtlayan, kalıplaştıran, nesneleştiren girişimler olarak görmektedir (Yıldırım, 2010: 710).

Postmodern kamu yönetimi, kamu yönetiminde bir paradigma değişikliği olmanın yanında postmodernizm ile koşut niteliktedir. Bu değişiklik, yönetimin arka plana itilmesi anlamına gelmemekle beraber, kapitalizmin ve halkın istemlerine daha iyi yanıt verebilecek nitelikte, daha esnek bir yönetim şekillenmesi söz konusudur. Postmodernizm, modernliğin temel belirleyicileri olan akılcılığı, bürokrasiyi, uzmanlaşmayı, merkezîyetçiliği, hiyerarşiyi, kimlik belirlemelerini benimsememesi yönüyle, bu kavramları benimseyen modern devlet yapısını da reddeder. Postmodern devlet anlayışı devletin yerine bireyi öne çıkarmakta böylece belirsizliği, parçalılığı, kültürel çoğulculuğu desteklemektedir. Postmodernizm, yönetimi halka açarak katılıkları kırmayı ve sürekli değişen dünyaya ayak uydurmayı amaç edinmiştir. Bu açıdan bakıldığında, postmodern kamu yönetimi, temsili demokrasinin krizi ve radikal demokrasi anlayışlarının kamu yönetimindeki

yansıması olarak görülebilir (Şeyhanlıoğlu, 2007: 88).

II. TÜRKİYE’DE BAZI POSTMODERN KAMU YÖNETİMİ UYGULAMALARI

A. Yönetişim

Postmodern kamu yönetimi anlayışı, günümüz koşullarıyla uyuşmayacak nitelikte ve tarihin derinliklerine gömülmeye mahkûm yöntemler olarak gördüğü yönetim-siyaset ayrımını, bilimsel yönetimi ve de bürokrasiyi savunmaz. Diğer taraftan, yurttaşın yönetime aktif katılımını savunarak yönetim-siyaset ayrımının kalkmasını ve yönetimin, yurttaşların istemleri doğrultusunda ve katılımlarıyla yürütülmesi gerektiğini savunur. Çünkü yurttaş ne istediğini en iyi kendisi bilir ayrıca, aksi takdirde demokrasiden söz etmek mümkün değildir (Şener, 2000: 12).

Postmodern kamu yönetimine göre, kamusal sorunlar nesnel ölçüler ya da rasyonel analizlerle değil “karşılıklı konuşmayla/söylem”le çözülür. “Müzakere ve oydaşma akılcı değil deneyimsel, sezgisel, duygusal birliktelik temelinde yürütülebilir” (Güler, 2005: 5). Buradan da anlaşılacağı üzere postmodern kamu anlayışı kamuda yönetişimi istemektedir.

Yönetişim ise, genel olarak “Kamu ve Devlet personeli ile politikacılarının Devlet fonksiyonunun halkla birlikte halk adına yürütülmesindeki davranışlarını gösteren kurallar standartlar ve normlar kümesi” (Boyle, 2001: 1) anlamında kullanılan yeni bir kavramdır.

Gerek Yeni Kamu Yönetimi (YKY) düşüncesinde gerekse bunun bir unsuru olan yönetişimde, örgütler için ağsal ilişkilerin önemi vurgulanmaktadır. Her iki düşüncenin bunun yanında oldukça fazla ortak yönü bulunmaktadır. Bunlar da şu şekilde özetlenebilir:

- 1) Gerek YKY, gerekse yönetişim, iyi toplum-iyi yönetim kurma amacındadır.
- 2) Her iki yaklaşımda da sorumluluğa önem verilmektedir.
- 3) Her iki yaklaşımda da yönetimlerin toplumdaki uzak olduğu, yönetim birimlerinin çok verimsiz çalıştığı öngörülmekte ve bunların çözümüne yönelik öneriler getirilmektedir.
- 4) Her ikisi de etkinlik için rekabetin şart olduğunu öngörmektedir.
- 5) Her iki yaklaşımda da sonuç odaklı olarak girdilerden çok çıktılarının denetimiyle ilgilenilmektedir.

6) Her iki yaklaşım da koordine etmeye vurgu yapılmaktadır (Özer, 2006: 82).

Türkiye’de kamu yönetiminde yönetişim kavramı yeni olmakla beraber yine de hesap verilebilirlik boyutuyla bir takım gelişimler göstermiştir.

Bakanlar yönünden siyasal hesap verme sorumluluğu 1982 Anayasası ile düzenlemiştir. Ayrıca siyasal hesap verilebilirlikte önemli bir role sahip olan Parlamento ve Meclis Komisyonları konusu, Meclis Soruşturması Komisyonunun Yetkilerini belirleyen “Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü” ve bu kapsamda Komisyon önüne çıkan tanıkların yasal korumadan faydalanabilmelerini sağlayan 5726 Sayılı Tanık Koruma Kanunu ile düzenlenmiştir.

Türkiye’de “5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu”, hükümet politikalarının, kalkınma planlarının, yıllık programların, stratejik planların ve bütçelerin hazırlanmasını, yetkili organlarda görüşülmesini, uygulanmasını ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olmasını zorunlu kılmıştır. “Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” üst yöneticiyi tanımlarken, üst yöneticileri, idarelerinin stratejik planlarının hazırlanmasından ve uygulanmasından Bakana, mahalli idarelerde ise meclislerine karşı sorumlu tutmaktadır.

Bazı düzenlemelerle üst düzey yöneticilere bazı konularda yetkilerini devretme ya da sorumlu oldukları işlemleri başka personel ile beraber yürütme imkânı verilmiştir. Bunun ötesinde hat yönetimi şeklinde bir sorumluluk devrinin varlığından söz etmek mümkün görünmemektedir.

1982 Anayasası’nın, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun ilgili madde hükümleri ile Parlamento üyelerinin, üst kademe kamu personeli ile devlet görevlilerinin, kamu yönetimi kurulu üyelerinin, devlet organlarının üst düzey yetkili kişilerinin ekonomik menfaatlerinin açıklanması zorunluluğu konusu düzenlenmektedir. Mal bildirimlerini gerektiğinde inceleme yetkisine sahip olan Kamu Görevlileri Etik Kurulu’nun varlığı yanında bildirimlerin gizliliği esası mevcuttur.

“2003 tarih ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” ile Kurum ve kuruluşlar, Kanundaki istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranlara sunmakla yükümlü

kılınmış ayrıca, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur. Ancak, bu Kurul içinde Ombudsman niteliğinde bir oluşum yoktur.

Bu gelişmeler ışığında Türkiye’de yönetim olgusunun ilerleme süreci içerisinde, gelişmeye açık ve de genişleyen bir nitelik arz ettiği söylenebilir.

B. E-devlet Uygulaması

“Postmodern kamu yönetimi yeni bir devlet–vatandaş ilişkisinin kurulduğu ve eskisinden tamamen farklı bir devlet–yurttaş modelidir” (Şeyhanlıoğlu, 2007: 104–105).

Bahse konu yeni devlet-yurttaş modeli çerçevesinde elektronik iletişim sistemlerinin kamu hizmeti açısından taşıdığı yeni perspektifler büyük öneme sahiptir. Bu doğrultuda, Kamu hizmetinin sunumu, vatandaşlarca bunun algılanması ve karşılıklı etkileşim süreçleri üzerinde dikkatle durulması ve yeni fırsatların keşfedilmesi klasik anlamdaki devlet vatandaş ilişkilerinden öte bir yeni bir boyut niteliğindedir. (Balcı, 2010) Bu nedenle kamu yönetiminde e-devlet uygulaması önem kazanmaktadır.

E-Devlet, vatandaşlara devlet tarafından verilen hizmetlerin elektronik ortamda sunulması anlamında gelmektedir. E-Devlet uygulamasında amaç devlet hizmetlerinin vatandaşa en kolay ve en etkin bir biçimde, kaliteli, hızlı, kesintisiz ve güvenli ulaştırılmasıdır. Ayrıca, e-devlet anlayışı, her kurum ve bireyin bilgi teknolojilerini kullanan sistemler ile devlete daha kolay ulaşmasını sağlamak amacıyla (www.turksat.com.tr, 2010).

Türkiye’de başlatılan e-devlet çalışmaları ülkenin büyüklüğü, sorunların ağırlığı, imkân ve organizasyonların azlığı gibi nedenlerle istenilen düzeyde gerçekleşmemiş diğer taraftan, AB ile yürütülen ilişkiler bu sürecin hızlanmasına neden olmuştur. Türkiye-AB ilişkilerinde Türkiye için hedefler ortaya koyan Ulusal Program'ın 17. bölümünün "Bilim ve Araştırma" başlığı altında; "Hükümetimiz AB çerçevesinde başlatılan ve yürütülmekte olan e-Avrupa girişimini desteklemekte ve bu girişime katkıda bulunmak istemektedir. Türkiye’de Bilgi Toplumu oluşturmak amacıyla e-Türkiye girişimini başlatıp, yönlendirmeyi ve Avrupa Birliği’ndeki çalışmalarla eşgüdümü sağlayacak bir kurumsal yapıyı, ilgili özel sektör, akademik çevreler, sivil toplum örgütleri ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde oluşturmayı hedefler.” ifadesine yer verilmiştir. TÜBİTAK, adı geçen bölümden sorumlu kuruluş olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, Avrupa

Komisyonu tarafından e-Avrupa Girişimi’ni aday ülkelere yayma amacı güden e-Avrupa Girişimi hazırlık çalışmalarına katılmakta ve sekretarya hizmetlerini yürütmektedir. Dışişleri Bakanlığı ve AB Genel Sekreterliği koordinasyonu altında konu ile ilgili tüm kurumların katılımı sağlanarak ortak görüş oluşturmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalar sonucu, 15–16 Haziran 2001’de Götting’de yapılan AB Zirvesi’nde Türkiye’nin e-Avrupa Girişimi’nin resmi bir üyesi olması kabul edilmiştir. (Şeyhanlıoğlu, 2007: 101–102).

“Türkiye, 2007 yılı itibariyle, e-Devlet süreçleri açısından sadece bilgilendirme ve e-hizmetlerini aşmış durumdadır. Özellikle Maliye Bakanlığı, Üniversiteler, MERNİS gibi toplumsal ve geniş katımlı kurumlar bu konuda başarılı ve iyi hizmetler sunmaktadır” (Şeyhanlıoğlu, 2007: 102).

Türkiye’de e-devlet uygulamasını genel olarak değerlendirildiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır; Türkiye, dünyada çok hızlı gelişen teknolojiyi istekli ama yetersiz bir düzeyde izlemektedir. Bunun bir sonucu olarak ise teknolojiyi üreten değil kullanan konumundadır. Ancak, e-Devlet servisleri için gerekli teknoloji, yeterli sayılabilecek seviyede bulunmaktadır ve servislere ait yazılımları geliştirmek için ise yeterli potansiyel vardır. Diğer taraftan, donanım ve yazılım uygulama ve geliştirmede dışa bağımlılık mevcuttur. Devletin çeşitli kurumlarında donanım, sistem yazılımı vb. teknolojileri arasında başlıklar görülmektedir. Birbiriyle ilişkisi olması gereken servisleri sunacak kurumlar arasında standardizasyon yoktur. İnternet altyapısı yeterince gelişmemekle birlikte iletişimde gerekli gizlilik ve güvenlik yeterince sağlanamamıştır. İnternet kullanımına ilişkin hukuki altyapıda eksiklikler vardır. Çeşitli servislerin içerikleri ve işletimleriyle ilişkili olarak oluşturulacak genel, kurumsal ve işlevsel portal yapıları üzerindeki çalışmalar yetersizdir. Teknoloji yatırımlarında kısıntıya gidilmektedir bunun sonucu internet kullanım maliyeti yüksektir. Ayrıca, toplumda bilgisayarlaşma ve bilgisayar okur-yazarlığı düşüktür (Şeyhanlıoğlu, 2007: 103).

C. Yeni Hukuk Düzeni

Modernleşme, hukuka yeni bir tanım getirerek, bireyi Tanrının istediği varsayılan düzen içerisinde kalmaya zorlamayan, bireylerin toplumda özgürce ilişkilerini düzenlemesine olanak

sağlayan, bir anlamda değerlendirmektedir. (Aslan ve Yılmaz, 2001: 97). Modern hukuk aynı zamanda tek bir ideal hukuk sistemini savunmaktadır.

Postmodernizm ise modern hukuk sistemine bir karşı çıkış olarak meydan okuma ve bütünleştirici düşünce ile homojenliğin reddedilişi niteliğinde bir akımdır (Yüksel, 2001: 29).

Diğer taraftan, “Yeni Kamu Yönetimi uluslararası bir hareket ve kendine özgü öğelerden oluşmaktadır” (Altıntaş, 2003: 6).

Dünya çapındaki ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel, teknolojik ve ekolojik gelişmeleri ve olayları düzenlemek amacıyla uluslararası hukuk ile birlikte küresel hukuk olarak değerlendirilebilecek yeni bir hukuk düzeni oluşmaya başlamıştır. Bu doğrultuda, küresel düzen içerisinde ulusal hukuklar ile eski ve yeni uluslararası hukuk modelleri hep birlikte yer alır hale gelmiştir. Devletler, uluslar ötesi etkinliklerinde artan bir şekilde bu ilke ve normlara genellikle kendiliğinden uyum göstermektedirler (Yüksel, 2001: 287).

Özellikle 1990’lı yılların gelişiyile ivme kazanarak büyüyen dünya ticaret hacmi bir takım gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Bunun sonucunda, iletişim ve bilgi teknolojileri gelişip yaygınlaşmış, hukuksal bir çerçevenin oluşturulması çabaları hız kazanmıştır. Bu çabalar sonucunda modernizmin en önemli argümanlarından ulus-devletin yükümlüğünü artırarak egemenliğine önemli ölçüde kısıtlamalar getiren anlaşmalar ve hukuki düzenlemeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Dünya Ticaret Örgütü (WHO) gibi uluslararası organizasyonların ortaya çıkmasının yanı sıra devletlerin uygulamak zorunda oldukları düzenleyici standartların sayısı ve kapsamı artmış ve fikri mülkiyet kavramını korumak adına standartlar oluşturulmuştur (Yüksel, 2001: 292).

Türkiye de, bu gelişmelerden ayrı kalamayarak bu doğrultuda fikri ve sınaî mülkiyet hukukunda gerekli düzenlemeleri yapma gayreti içerisine girmiştir. Bunun yanı sıra uluslararası tahkim ve özelleştirme konularında da gelişmeler yaşanmıştır.

Buna göre özelleştirme konusu Anayasaya alınarak bir hukuki temele oturtulmuş, Danıştay’ın İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerini inceleme yetkisi kaldırılmış bunun yerine imtiyaz sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda uluslararası hakem heyetleri yetkili kılınmıştır. Bu gelişmeler de göstermektedir ki, Türk hukuk sistemi küresel ve bölgesel postmodernist isteklere kayıtsız kalamayarak bir gelişim göstermiştir. Bunun ötesinde ilerleyen

yıllarla birlikte uluslararası ve uluslar üstü gelişmeler paralelinde özellikle IMF, Dünya Bankası, WHO ve Avrupa Birliği çerçevesinde birçok yeni hukuksal düzenlemenin yapılarak bu uyum sürecine daha fazla girileceği ortadadır (Yüksel, 2001: 293).

1. Avrupa Birliği Müktesebatı

Modernizmin ulus devletçi anlayışının karşısında Postmodernizm uluslar arası örgütleri daha önemli tutmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan en önemli uluslar arası aktörlerden birisi de şüphesiz Avrupa Birliğidir.

AB’nin Tek Pazar hedefi, Roma Antlaşması’nda öngörülen ekonomik amacı gerçekleştirme amacı taşımaktadır. Böyle bir amacın gerçekleştirilmesi, malların, hizmetlerin ve kişilerin üye ülkeler arasında serbest dolaşımını önleyen tarife dışı engellerin kaldırılmasıyla mümkün olabilecektir (Kılıçaslan, 2005: 51). Bunun gerçekleşmesi de birtakım hukuki düzenlemelerin hayata geçirilmesiyle mümkün olabilmektedir.

Bu doğrultuda, Avrupa Topluluğu bünyesinde, belirleyici öğeleri; yeni bir hukuk anlayışı, yeni bir hukuk düzeni, yeni bir hukuk kaynağı olan kendisine özgü niteliklere sahip bir “Hukuk Sistemi” oluşmuştur (İskit, 1989: 39-40).

Avrupa Topluluğu Hukuku öteki uluslararası örgütlerin hukukları açısından farklılık gösterir. Buna göre; Topluluk hukukunun tümü, üye devletler tarafından doğrudan uygulanmak zorundadır. Ayrıca, üye devletlerin ulusal hukuk kuralları Topluluk hukuku kuralları ile çatıştığında, Topluluk hukuku üstün kabul edilmektedir (Pazarcı, 1989:89).

Bu prensipler doğrultusunda, üye devletlerin, Topluluk hukukunu gözeterek kendi ulusal hukuk düzenleri çerçevesinde her türlü önlemi almak görev ve sorumluluğu bulunmaktadır (Pazarcı, 1989: 89).

Diğer taraftan, üye devletler kendi ulusal yetkilerinin bir bölümünü Topluluklar lehine, devrederek Topluluk hukukunun “otonom” bir yapıya kavuşmasını sağlamışlardır. Bu doğrultuda, Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (ATAD) da verdiği kararlarda; Avrupa Topluluk hukuku ile üye devletler hukukları birbirlerinden ayrı ve farklı iki hukuk düzeni olarak görülmektedir. Bu noktadan hareketle, Toplulukların kendilerini oluşturan üye devletlerden ayrı

bir hukuksal kişiliğe sahip olduğu prensibi doğrultusunda, bu husus Toplulukların kurucu anlaşmalarında hüküm altına alınmıştır (Günuğur, 1993: 5).

“İki hukuk düzeni arasındaki eşgüdüm özellikle şu noktalarda ortaya çıkmaktadır.

1-Ulusal mahkemeler, topluluk hukukunu uygulamak zorundadırlar.

2-Ulusal düzeydeki yetkili organlar, iç hukuk düzenlemelerine gitmek zorundadırlar.

3-Kimi zaman topluluk hukuku, ulusal hukuklara gönderme yapmaktadır. Bu durumlarda ulusal hukuklar doğrudan uygulanır” (Günuğur, 1993: 8-9).

Uluslar üstü bir örgüt olan Avrupa Birliğinde Topluluk Konseyi’nin oy çokluğu ile karar alabilmesi; çıkan karara karşı olan üye devletlerin de çoğunlukla alınan kararı uygulama zorunluluğu bulunması gibi hususlar Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üye olmasıyla başta anayasası olmak üzere, hukuki mevzuatında gerekli değişiklikleri yapma zorunluluğunu da beraberinde getirecektir. Topluluk üyesi ülkeler anayasalarındaki “egemenlik ulusundur” niteliğindeki klasik hükümlerden İtalya örneğinde olduğu gibi egemenliklerin bir bölümünü Topluluğa bırakacak şekilde vazgeçmek zorunda kalmışlardır. Türkiye de bu doğrultuda Avrupa Birliği uyum sürecinde Gümrük Birliği’ne ilişkin hukuksal düzenlemeler yapmıştır (Yüksel, 2001: 290).

Bunun ötesinde vergisel anlamda daha geniş kapsamlı düzenlemelere gidilmiştir. Buna göre, 6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı’nda, gümrük ve eş etkili vergilerin kaldırılması ve bu türde yeni vergiler konulmaması, ortak gümrük tarifesi oluşturulması, tarafların dolaysız vergiler alanında düzenleme yapma serbestileri, dolaylı vergiler alanında ayırıcı vergileme yasağı, aşırı vergi iadesinin yasaklanması hususları yer almıştır (Coşkun, 2006: 13).

İlerleme Raporlarıyla da takip edilen Türk vergi sisteminin Avrupa Birliği vergi sistemine uyumsallaştırılması süreci gelişerek devam etmektedir.

2.Uluslararası Tahkim

Rasyonel kapitalizm, Ulusal düzeyde verimlilik, öngörülebilirlik, hesaplanabilirlik ve denetlenebilirlik öğelerine dayanır. Diğer taraftan, düzenli ve istikrarlı bir hukuksal çerçeveye

ihtiyacı vardır. Bu doğrultuda, kapitalizm için, ulusal hukuklar, bazen önleyici nitelik arz etmektedir (Yüksel, 2001:).

Bu olumsuzluğun önüne geçmek amacıyla ulusal ve uluslararası mevzuatın yatırımlar için getirdiği güvenceler oluşturulmuştur. Bunlardan biri de, yatırım uyumsuzluklarının tahkim yoluyla çözümüdür (Tiryakioğlu, 2007: 169).

Tahkim, tanımıyla, bir hukuksal çekişmenin, çözüm için, yetkili mahkeme yerine "özel" yöntemlerle çalışan bir "hakem"e ya da "hakem kuruluna" havale edilmesi şeklinde tanımlanabilir (Aybay, 1999: 54).

Devletlerarası tahkim, özel kişiler arası tahkim, bir devletle, özel kişi arasında tahkim olmak üzere üç boyutu vardır.

a. Devletlerarası tahkim:

Tarafları devletler olan tahkim türüdür. Devletler, aralarındaki çekişmelerin çözümünü, verilecek karara saygı gösterecek şekilde kendi belirledikleri yöntemle çalışacak bir ya da üç hakeme bırakırlar. Bu alanda, 1899 "Uluslararası Anlaşmazlıkların Barışçı Yollarla Çözülmesi" konulu Lahey Sözleşmesi uyarınca kurulmuş, sürekli bir mahkemedен çok bir "çözüm mekanizması" olarak işlev gören "Sürekli Hakem Mahkemesi" adlı bir kuruluş mevcuttur (Aybay, 1999: 54).

b. Özel kişiler arası tahkim:

Tarafları özel hukuk kişileri olan tahkim türüdür. Bu konu Türk Hukukunda, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda düzenlenerek, bu tür bir çekişmenin, yabancı hakem mekanizmaları yoluyla çözüme kavuşturulması olanağı sağlanmıştır. Ayrıca, yabancı ülkelerde verilmiş hakem kararlarının Türkiye’de uygulanması (tenfizi) da 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’da düzenlenerek olanaklı kılınmıştır (Aybay, 1999: 54).

c. Bir devletle, özel kişi arasında tahkim:

Taraflarından biri bir devlet kuruluşu diğeri ise bir özel kişi olan tahkim türüdür. Bu tahkim türünde, genellikle yabancı yatırımcıların, kendilerini güvence altına alma çabası vardır.

Buna göre; yatırım yapacakları ülke kuruluşuyla yaptıkları sözleşmeye "tahkim şartı" koydurarak kendilerini koruma amacı gütmektedirler (Aybay, 1999: 54).

“Türkiye, 2000’li yıllardan başlayarak, ekonomik açıdan aldığı tedbirlerin yanı sıra, yatırım iklimini hukuki açıdan da iyileştirmek üzere doğrudan yatırımlarla ilgili bir seri yatırım mevzuatını hayata geçirmiş, ayrıca uluslar arası tahkimin önündeki hukuki engelleri kaldırmıştır” (Tiryakioğlu, 2007: 169).

Türkiye’de 2001 yılında Birleşmiş Milletler (UNCITRAL Model Law) Tahkim örnek kanunu esas alınarak 2001 yılında yasalaşan 4686 sayılı “Milletlerarası Tahkim Kanunu” ile tahkim konusunda modern bir düzenlemeye gidilmiştir. Bunun yanı sıra, Türkiye “Yabancı Hakem Kararlarının tanınması ve tenfizi hakkındaki New York Konvansiyonu”na ve “Avrupa Uluslar arası Ticaret Tahkim Konvansiyonu’na 1991 yılından beri taraf ülke konumundadır. Ayrıca, “Washington Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Hakkında Konvansiyon”u Türkiye tarafından 1988’de kabul edilmiştir (Demir, 2009).

“Bu gelişmelerin sonucunda, yabancı yatırım akışında henüz beklenen seviyeye ulaşılmamış olmakla beraber, 2002 yılından başlayarak yabancı yatırımcıların uyuşmazlıkların çözümü için Türkiye’ye karşı ICSID önünde tahkim sürecini başlattıkları görülmektedir” (Tiryakioğlu, 2007: 169).

Tahkim son yıllarda çok uluslu şirketlerin artışı, küreselleşme ve ticaret hacmindeki büyük artışlar nedeniyle giderek yaygınlaşan bir çözüm yolu olmuştur (Demir, 2009).

D. Özelleştirme

Kamu yönetiminde bir yeniden yapılanma süreci 20. yüzyılın sonlarıyla beraber küreselleşmeye paralel olarak başlamış ve bu yapılanmayla sosyal refah devleti anlayışından kaynaklanan kamusal mülkiyet ve geniş kamu hizmeti anlayışı ortadan kalkmıştır. Bunun sonucu olarak, ulusal endüstrilerin özelleştirilmesi ve özel sektör tarafından üretilmeye ve sunulmaya uygun kamu hizmetlerinin piyasa koşullarına bırakılması söz konusu olmuştur (Güner, 2010).

Postmodernler bürokrasiyi yazıcılık, yönetimi, ise prosedürlerin yavaşlığı ve araçların israfi olarak görmektedir. Yavaşlık, yüzeysellik veya bilgisizlik, kamu hizmeti yapan

görevlilerin kasıntısı, kendilerine kişisel avantajlar sağlaması, genel çıkarların az gözetilmesi, esnek olmaması, farklılaşmaya izin vermemesi, değişikliklere duyarsız olması, kişisel tatmini ve gerçekleştirimi sağlayamaması da postmodernler tarafından yönetimin diğer sapmaları olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle postmodernler bürokrasinin ortadan kaldırılmasını ve bürokrasisiz bir yönetimi istemektedirler. Bu doğrultuda, bu isteğin gerçekleşmesi için en temel araçlar özelleştirme ve sivil toplum örgütleridir (Şener, 2000: 12).

Türkiye’de özelleştirme uygulamasına 1980’li yılların ortalarında geçilmiştir (Kilci, 1998: 265).

1985 yılından 2006 yılına kadar birçok yer özelleştirme kapsamına alınmıştır. Buna göre; 244 kuruluşteki kamu hisseleri, 22 yarım kalmış tesis, 376 taşınmaz, 6 otoyol, 2 boğaz köprüsü, 97 Tesis, 6 Liman, Şans oyunları lisans hakkı, Araç Muayene İstasyonları özelleştirilmiştir. Diğer taraftan, bu tarihten bu yana özelleştirme kapsamına alınmadan doğrudan devredilen kuruluşlar bulunmaktadır. Bunlar, 23 kuruluşteki kamu payı ile 4 taşınmazdan oluşmaktadır. Özelleştirme kapsamında değerlendirilmeyen bu yerler kapsamdan çıkarılmak, tasfiye edilmek veya kapsamda olmayan başka bir kuruluşla birleştirilerek tüzel kişiliği sona erdirilmek şeklindeki nedenlerle bu tür bir uygulamaya tabi tutulmuşlardır (T.C. Başbakanlık, 2007: 8).

SONUÇ

Postmodernizm, modernizmin karşıtı bir görüşle kamu yönetiminde yeni bir devlet–yurttaş ilişkisi kurmayı amaçlayan bir modeldir. Bu doğrultuda, postmodernizm yurttaşın yönetime aktif katılımını ve bürokrasinin kamu yönetiminde yer almamasının gerektiğini savunmaktadır. Bu yönüyle, devlet fonksiyonunun halkla birlikte halk adına yürütülmesi çabası olarak değerlendirilebilen yönetişim ile bürokrasiyi ortadan kaldırmada etkin olabilecek e-devlet uygulaması kavramları ön plana çıkmaktadır. Bu yeni ancak postmodernizmin ürünü olan kavramlar tüm gelişmiş ülkelerde olduğu üzere Türkiye örneğinde de hayat bulmaktadır.

Türkiye’de yönetişim konusu yeni bir kavram olmakla beraber, özellikle hesap verilebilirlik boyutuyla önemli yol almıştır. Buna göre; Bakanlar yönünden siyasal hesap verme sorumluluğunu düzenleyen 1982 Anayasası, Parlamento komisyonlarının yetkilerini belirleyen

“Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü, bazı plan ve programların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olmasını zorunlu kılan “5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu”, ekonomik menfaatlerin açıklanması zorunluluğu konusunu düzenleyen 1982 Anayasası, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, her türlü bilgi veya belgeyi başvuranlara alma hakkı sağlayan “2003 tarih ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” bu nitelikte çalışmaların sonucu ortaya çıkmıştır.

Bütün bu mevzuat değişiklikleri beraberinde uygulama alanında da yönetişimi Türkiye’de postmodernist bir noktaya getirmiştir. Buna göre Bakanlar yönünden siyasal hesap verme sorumluluğu, Meclis Soruşturması Komisyonunun önüne çıkan tanıkların yasal korumadan faydalanabilmeleri imkânı, hükümet politikalarının, kalkınma planlarının, yıllık programların, stratejik planların ve bütçelerin hazırlanması sürecinin kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması zorunluluğu, Parlamento üyelerinin, üst kademe kamu personeli, devlet görevlilerinin, kamu yönetimi kurulu üyelerinin, devlet organlarının üst düzey yetkili kişilerinin ekonomik menfaatlerinin açıklanması zorunluluğu, Kamu Görevlileri Etik Kurulu’nun varlığı konuları uygulamada hayat bulmuştur.

Bu itibarla, Türkiye’de yönetim olgusunun ilerleme sürecinde, gelişmeye açık ve de genişleyen bir nitelik arz ettiği söylenebilir.

Diğer taraftan, Postmodern kamu yönetimi modelinin en önemli araçlarından birisi olan e-devlet uygulaması Türkiye’de, Avrupa Birliği ile yapılan anlaşmalar doğrultusunda ilerleme kaydetmekle beraber, genel olarak daha etkin ve verimli kullanmak adına bir takım sorunları beraberinde taşımaktadır. Buna göre; donanım ve yazılım uygulama ve geliştirmede dışa bağımlılık, Devletin çeşitli kurumlarında donanım, sistem yazılımı vb. teknolojileri arasında başkalıklar, birbiriyle ilişkisi olması gereken servisleri sunacak kurumlar arasında standardizasyon eksikliği yetersiz internet altyapısı, hukuki altyapıda eksiklikler, toplumda bilgisayarlaşma ve bilgisayar okur-yazarlığı düşüklüğü gibi konular bulunmaktadır.

Yine de başta MERNİS, TUIK, Maliye, Bankacılık, Eğitim, Sağlık ve Sosyal Güvenlik sistemlerinin tek çatı altında toplanması ve bu konuda çok büyük kolaylıkların hayata geçmesi Türkiye’nin e-devletleşmesi sürecinin bir sonucu meydana gelmiş gelişmelerdir.

Modernizmin katı, kapsayıcı, merkezîyetçi ve bürokratik yapısından postmodernizmin esnek, âdemi merkezîyetçi ve inisiyatifeye dayalı bakış açısına geçiş dünyayı hızlı bir şekilde etkilemiş modernizmin bir ürünü olan ulus-devletin anlamını yitirmesine ve egemenlik açısından erozyona uğrayarak yeni küresel siyasi düzende uluslararası ve uluslar ötesi örgütlerin gölgesinde kalmaya başlamasına yol açmıştır. Bu açıdan uluslararası ve uluslar ötesi örgütler asıl aktörler olarak ortaya çıkmış ve Türkiye de bu oluşumun dışında kalamamıştır.

Postmodern yönetim gereğince Türk hukuk düzeni küreselleşmenin ve de son dönemdeki uluslararası gelişmelerin ışığında (IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Birliği etkisiyle) birçok hukuksal düzenlemeye tanık olmuştur. Bu düzenlemelerin en önemlileri, yeni hukuk düzeni bağlamında fikri ve sınaî mülkiyet hukuku, uluslararası tahkim, Avrupa Birliği müktesebatı sayılabilir.

Ayrıca, Türkiye’de uluslarüstü gelişmelerden etkilenilerek 1985 tarihinden itibaren özelleştirme çalışmaları başlatılmış ve çok sayıda özelleştirme uygulaması gerçekleştirilmiş ya da programa alınmıştır. Bu açıdan, özelleştirme uygulamaları Türkiye için devletin rolünün indirgenerek postmodernizmin bürokrasisiz bir yönetim isteğini karşılama çabası olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, postmodernizmin istediği yeni devlet-yurttaş ilişkisi ve bürokrasisiz bir devlet yapısı; yönetim ve e-devlet uygulamalarının yanı sıra, uluslararası tahkim, Avrupa Birliği müktesebatı gibi zorlayıcı normlarla ortaya çıkan yeni hukuk düzeni ile devleti minimize etmeyi amaçlayan özelleştirme uygulamalarıyla Türkiye’de gelişim göstererek vücut bulmaktadır. Bu gelişim süreci ucu açık ve ileri yönlü görünmektedir.

KAYNAKÇA

- ALTINTAŞ, Hakan; (2003),“Yerel Yönetimlerin Modernizasyon Süreci ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı”, **Amme İdaresi Dergisi**, 12(1), ss. 6-22,
- ASLAN, Seyfettin ve Abdullah YILMAZ; (2001), “Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm” **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, sf 93-108
- AYBAY, Rona; (1999), “Kamu Hizmeti Alanında Tahkime Yer Yoktur”, **Mülkiye**, XXIII, (217), ss.51-56

BALCI, Asım; “Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar ve Kamu Hizmet Sunumuna Etkileri”
<http://www.sobiadacademy.net/sobem/e-kamuyonetim/kamuda-kalite/balci.pdf>, Erişim
Tarihi: 28.05.2011

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 25269, 24.10.2003

BOYLE, Richard, (1998), “Governance and Accountability in the Irish Civil Service” Committee
for Public Management Research, Discussion Paper 6, Aktaran: YÖRÜKER, Sacit,
“İrlanda Kamu İdaresinde Yönetişim ve Hesap Verme Sorumluluğu”, *Sayıştay Dergisi*,
40, Ocak-Mart 2001, s.1–30.

COŞKUN, İsa (2006), “Müzakere Sürecinde Türk Vergi Sisteminin Avrupa Birliği’ne Uyumu”,
Avrupa Birliği Sürecinde Vergi Politikaları Paneli, T.C.Maliye Bakanlığı, 26 Mayıs,
Ankara

DEMİR, Şamil; (2009), “Türkiye’de Tahkim”, <http://www.tahkim.net/makaleler/turkiye-de-tahkim>, Erişim Tarihi: 25.05.2010

Devlet Memurları Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 12056, 23.07.1965

GÜLER, Birgül Ayman; (2005) “Kamu Yönetimi Yaklaşımları Nasıl Sınıflandırılabilir?” BAG,
Yaklaşımları Sınıflandırmak, Çalışma notu, (1 Kasım), ss. 5

GÜNER, Sinan; (2005), “Stratejik Yönetim Anlayışı ve Kamu Yönetimi”, *Türk İdare Dergisi*,
Sayı:446, ss.61-78

GÜNUĞUR, Haluk; (1993), “Avrupa Entegrasyonu”, *Ekonomik Yaklaşım*, C: IV, 9: ss.47-53

İSKİT, Temel; (1989), “Avrupa Topluluğunun Siyasi ve Hukuki Temelleri ve Bugünkü Dünya
Düzenindeki Yeri”, Avrupa Topluluğu Hukuku Sempozyumu. Ankara: Danıştay
Yayımları, s.23-61

Kamu Malî Yönetimi Ve Kontrol Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 25326, 24.12.2003

KILIÇASLAN, Harun (2005), Avrupa Birliği’nde Vergi Rekabeti ve Türkiye, Uludağ
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bursa

KİLCİ, Metin; (1998), **Türkiye’de özelleştirme uygulamaları (1984-1998)**,
Devlet Planlama Teşkilatı Yıllık Programlar ve
Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü Finansman
Dairesi Başkanlığı, Ankara, 62s.

-
- Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet Ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 20508, 04.05.1990
- ÖZER, M. Akif; (2006), “Yönetişim Üzerine Notlar”, **Sayıştay Dergisi**, sayı: 63, (Ekim-Aralık), ss.59–89
- PAZARCI, Hüseyin; (1989), “Topluluk Hukukunun Üye Devletler Hukukları ile İlişkisi”, **Avrupa Topluluğu Hukuku Sempozyumu**, Ankara. Danıştay Yayını, ss.89-103
- SARAN, Ulvi; (2001), “Küresel Değişim Dinamiklerinin Kamu Yönetimi Alanındaki Etkileri”, **Türk İdare Dergisi**, 73, 433, s. 41-49.
- ŞENER Hasan Engin; (2000), "Bilgikuramsal Açıdan Postmodern Kamu Yönetimi," **Demokrasi Kuşağı için Girişim**, C. I, No. 2, ss. 12-15
- ŞENER, Hasan Engin; (2007), "Kamu Yönetiminde Postmodernizm," iç. **Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar**, Prof. Dr. Şinasi Aksoy ve Doç. Dr. Yılmaz Üstüner (der.) Nobel, Ankara, ss. 31-47
- ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin; (2007), “Postmodern Kamu Yönetiminde E-Devlet” **Türk İdare Dergisi**, sayı: 456, ss. 81-106,
- Tanık Koruma Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 26747, 05.01.2008
- T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı (2007), ““Türkiye’de Özelleştirme”, **Türkiye’de Özelleştirme Uygulamaları Bülteni**, Ankara,
- TİRYAKİOĞLU, Bilgin; (2007), “Yatırımlar ve Uluslar arası Tahkim Arasındaki İlişki: ICSID Tahkimi”, **Uluslararası Ekonomi ve Dış Ticaret Politikaları**, 1(2), ss.169-184
- TURKSAT, “E-Devlet Projeleri”, <http://edevlet.turksat.com.tr/v2/kisayolu/e-devlet-nedir>, Erişim Tarihi: 31.05.2010
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü, T.C. Resmi Gazete, 14506, 13.04.1973
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, T.C. Resmi Gazete, 17863 (Mükerrer), 09.11.1982
- YILDIRIM, Murat; (2010), “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, cilt 7, sayı: 1 yıl, ss.703–719
- YÜKSEL, Mehmet; (2001), **Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye**, Siyasal Kitapevi, Ankara, 314 s.